

DE KEMPHAAN: EEN AANDACHTSSOORT VAN DE FFF

Eddy Wymenga & Jappie van den Bergs

De Kempphaan is één van de steltlopersoorten waaraan de FFF-Steltlopertelgroep veel aandacht heeft besteed en waar nog steeds aan wordt gewerkt. Tellingen van trekvogels is vanaf de oprichting van de FFF actief opgepakt (vanaf 1976 verspreidingsstellingen en vanaf 1979 slaappleatsen); voor die tijd werden steltlopers weinig geteld. Dankzij de broedvogel- en slaaptrektellingen van veel vrijwilligers, meestal FFF-leden, en het ringen van vogels weten we nu veel meer van steltlopers. Dat laatste geldt vooral ook voor de Kempphaan.

VOORKOMEN IN FRYSLÂN

De 'Hoants' kan met recht één van Fryslân's mooiste én meest bedreigde steltlopers worden genoemd. Met zijn prachtige kraag en kuifveren is de Kempphaan tijdens de doortrek en in de baltperiode een opvallende verschijning. De schijngevechten van de mannetjes op een 'hoantserid' (arena) in het voorjaar zijn echter nauwelijks meer te zien in Fryslân. Kemphanen broeden weliswaar nog steeds in onze provincie, maar het aantal hennetjes dat jaarlijks wordt vastgesteld neemt zienderogen af. Recente schattingen lopen uiteen van 60-70 broedparen in 1998 en 30-40 broedparen in 1999 (Kleefstra 2001). Al veel eerder, vanaf

de jaren 50 van de vorige eeuw nam ook het aandeel geschikt broedgebied sterk af. Het aandeel natte veen- en boezemlanden is namelijk nog maar een schim van wat er in de eerste helft van de vorige eeuw was.

BIJTANKEN IN FRYSLÂN

Verreweg de meeste Kemphanen broeden in Scandinavië en Rusland, vooral Siberië. In de winterperiode is een verhoudingsgewijs klein aantal mannetjes aanwezig in West-Europa, terwijl de grote massa de winter doorbrengt in West-Afrika (Senegal en Mali). Op de voorjaars trek komen grote aantallen naar Fryslân. Vooral de

Zuidwesthoek dient als tussenstop, om even op krachten te komen (Wymenga 2000). Met een reis van 4.000 km achter de rug én een reis van enkele 1.000-en km voor de boeg, is veel brandstof nodig. Het kunnen bijtanken en rusten in Fryslân is dan ook van doorslaggevend belang voor de soort.

FFF-SLAAPPLAATSTELLINGEN

Dankzij de broedvogel- en slaaptrektellingen en het ringonderzoek weten we nu bijvoorbeeld dat in het vroege voorjaar de meeste Kemphanen in Fryslân mannetjes zijn. Waarschijnlijk trekt een groot deel van de vrouwtjes vooral via Centraal- en Oost-Europa naar de broedgebieden. Mogelijk heeft dit laatste te maken met de beschikbaarheid van voedsel. Mannetjes foerageren hier vooral op emelten en regenwormen, aanwezig op intensief gebruikte, vochtige graslanden, terwijl de vrouwtjes een voorkeur hebben voor muggenlarven die te vinden zijn in zoete, zeer natte biotopen (Jukema *et al.* 2001).

Of verschillen in voedselbeschikbaarheid een rol kunnen spelen bij verschillen in trek bij de geslachten van deze soort is een interessante vraag. De komende jaren zullen we met deze onderzoeksvraag verder gaan. Zeker is dat het tellen belangrijke resultaten oplevert waar we veel van kunnen leren. Daarom is het doel om ook in de toekomst eens per drie jaar een slaappleatstelling te organiseren. Via tellingen in 1998 en 2001 zijn we al veel aan de weet gekomen. Voor 2004 staan we al weer in de startblokken!

Kemphaan op de arena

foto: Anton Huitema

LITERATUUR

- JUKEMA J., E. WYMENGA & T. PIERSMA 2001. Opvetten en ruïen in de zuidwesthoek: Kemphanen op voorjaars trek in Friesland. *Limosa* 74 (1): 17-26.
KLEEFSTRA R. 2001. Kolonievogels en zeldzame soorten in Fryslân in 1999. *Twirre* 12 (3): 103-111.
WYMENGA E. 2000. Steltlopers op slaappleatsen in Fryslân in het voorjaar van 1998. *Twirre* 11 (4): 1-6.

Eddy Wymenga, coördinator FFF-Steltlopertelgroep, Veenhout 11, 9269 VL Veenwouden (tel.: 0511-475753).
Jappie v.d. Bergs, Schoterlandseweg 83, 8413 NK Oudehorne (tel.: 0513-541425)